

„KAMENČIĆ PROŠLOSTI U MOZAIKU SADAŠNJOSTI“

Dr Rade Petrović, *Ruski konzulat u Dubrovniku od osnivanja do 1878. godine*, Srpska pravoslavna crkvena opština Dubrovnik, Dubrovnik 2010.

Rade Petrović, rođeni Dubrovčanin, dugogodišnji profesor savremene istorije Filozofskog fakulteta u Sarajevu, odlučio se na novo izdanje svoga teksta o radu ruskog konzulata u Dubrovniku, što je uz kompetentnu pomoć pri priređivanju (istoričara kulture Ivana Viđena), kao i urednički nadzor (protjereja – stavrofora Gorana Spaića), a sve u izdanju Srpske pravoslavne crkve u Dubrovniku, urodilo luksuznim ali i višeznačajnim delom pod nazivom *Ruski konzulat u Dubrovniku od osnivanja do 1878. godine*.

O značaju jednog ovakvog poduhvata, odnosno o motivima za ovo izdanje, opširno je i slikovito izvestio R. Petrović u predgovoru knjige. On, naime, iznosi više razloga za to: jedni su vezani za savremene prilike, u kojima je nekad značajni faktor na Mediteranu, Dubrovnik, domaćin brojnim turistima i iz Rusije i svih njenih novoformljenih državica, pa će jedno ovakvo izdanje svakako podsetiti na jake veze između Grada i nekadašnje carevine. Ovaj rad je, takođe, kako je Petrović to i prikazao, bio neka vrsta ključne studije, nastale posle godina bavljenja autora ne samo u ruskim arhivima i bibliotekama, nego i njegovih susretanja sa znamenitim Rusima a i sa samom Rusijom, koji su počeli još iz školskih dana u Dubrovniku, u Gružu, u vidu sećanja na posrnulog belogardejca koji je od školaraca očekivao poneki novčić. Pored toga, autor studije koja sledi ima i svoje aktuelnije razloge – studija *Ruski konzulat u Dubrovniku od osnivanja do 1878. godine* je objavljena ratne 1991. (u uglednom časopisu „Radio Sarajevo – treći program“, 71, 1991, 385–433), a on je za to saznao kasnije, sasvim slučajno u Rimu, što bi pretpostavilo da i zainteresovana naučna javnost nije obaveštena o ovom radu.

Uvodnim obraćanjem smo dobili više nego što bi se očekivalo: živopisan i dokumentovan presek kroz višedecenijski rad uglednog profesora i istraživača. Ovakvom načinu bi poneki rigidniji čitalac mogao da zameri na opširnosti, ali prevladava mišljenje da je pred nama autetični izraz mišljenja jednog uglednog istoričara, ravan onom retkom intelektualnom zadovoljstvu u direktnom razgovoru sa njim.

Središnji deo ove knjige čini studija R. Petrovića, *Ruski konzulat u Dubrovniku od osnivanja do 1878. godine*, koja predstavlja istorijat ruskog konzulu-

lata u Dubrovniku, 1788–1878, sa uvidom u prethodni period, kao i sa posebnim osvrtom na razvoj jugoslovensko-ruskih odnosa u periodu od Pariskog mira (1856), do Berlinskog kongresa (1878). Tekst je objavljen prema prvom izdanju (sa izuzetkom dve umetnute beleške), tako da je napomenuto da nisu uzimana u razmatranje brojna a važna istraživanja i dela koja su nastala u poslednje dve decenije. Međutim, bez obzira i na tu činjenicu, ova studija predstavlja vrlo značajni izvor za kompleksno sagledavanje ne samo rada ruskog konzulata u Dubrovniku, nego i za šire praćenje nastojanja carske politike u rešavanju istočnog pitanja, kao i za lokalno sagledavanje položaja i aktivnosti Srpske pravoslavne opštine u Gradu, koja je u to doba, uz ključnu pomoć konzulata, ostvarila svoje pravo na podizanje pravoslavnog hrama i konfesualnu ravnopravnost.

Kao prilog ovoj studiji, ali i kao ilustracija odnosa Dubrovnika i Rusije, u knjizi je štampan izveštaj koji je prvi ruski konzul u Dubrovniku, grof Anton Džika (Gicca, Ghicca), poslao carskim vlastima 2. juna 1792. na francuskom, tada službenom, jeziku. Taj izveštaj štampan je u ovoj knjizi u prevodu romaniste Nikole Kovača, ali i kao faksimil originalnog rukopisa. U ovom tekstu, koji Džika piše četiri godine po dolasku u Grad, prikazana je Dubrovačka Republika od njenih početaka pa sve do 90-ih godina osamnaestog veka. Konzul je u svom izveštaju iscrpan, iznoseći i svoje ocene prilika i situacije. On daje prikaz same teritorije Republike, iznosi geografske karakteristike područja, sa posebnim osvrtom na granice i utvrđenja i odbrambene sposobnosti Dubrovnika. Iznosi, takođe, i podatke o stanovništvu, kao i njegove socijalne karakteristike. Džiku, a i njegove pretpostavljene, zanima i privreda Dubrovnika, finansijske, trgovačke i ostale veze sa italijanskim državicama, zaleđem, kao i sa Turskom i sa Austrijom. Pažnja je posebno posvećena spoljnoj politici Dubrovnika, sa naglaskom na njenoj veštoj i sposobnoj diplomatiji.

Položaj, prisustvo i uticaj Carske Rusije ne samo u Dubrovniku, važnom obaveštajnom centru toga doba, nego i u širem prostoru na Balkanu, tema je kojom bi se i zaključilo izveštavanje konzula Džike.

Knjiga Rada Petrovića *Ruski konzulat u Dubrovniku od osnivanja do 1878. godine* sadrži, uz retke potrebne ilustracije, i indeks imena, belešku o autoru, napomenu izdavača, kao i sažetke na dva strana jezika (ruskom i engleskom), čime bi opravdala svoju namenu da vezuje i spaja podsećanjem na prošlost („kamenčić prošlosti u mozaiku sadašnjosti“). Kao takva, u prikladnom a ukusnom izdanju, predstavlja ne samo značajan i originalan, dubrovački, prinos savremenoj nauci nego i ostvaruje blagotvoran uticaj na savremeni Dubrovnik.

Irena Arsić

Univerzitet u Nišu

Filozofski fakultet

Departman za srpsku i komparativnu književnost